

docet, concurrentibus omnibus conditionibus, impetrationem orationis esse ex justitia legis, ut ipse loquitur, quia est veluti premium debitum ex condigno, ratione promissionis sub tali conditione quam implet is qui orat. Verumtamen hoc communiter non recipitur. Et ideo dico meritum de justitia non esse necessarium ad infallibilem impetrationem; nam Beati non sunt capaces meriti, et tamen sunt capaces impetrationis, etiam infallibilis. Item peccator nullo titulo justitiae potest obligare Deum, cum ipse possit in omni rigore justitiae damnari, et tamen habet in eo locum infallibilis impetratio, ut supra dixi. Propter quod D. Thomas, dicto art. 16, ad secundum, dixit peccatorem posse impetrare, licet non possit mereri, quia meritum innititur justitiae, impetratio autem innititur gratiae. Item etiam justum orant, non fundantur in sua justitia, sed in Dei misericordia, ut constat ex usu Sanctorum. Denique in impetratione non attenditur recompensatio operis: cuius signum est, quia si oratio fiat a justo, habet suum integrum præmium gloriæ ex merito justitiae, sive exaudiatur, sive non, quoad impetrationem. Aliud etiam signum est, quia ibi non attenditur proportio actus orandi ad rem postulatam, quæ interdum major, interdum minor esse potest. Igitur impetratio illa principaliter est ex misericordia, atque etiam ex simplici fidelitate, quæ non semper attingit obligationem justitiae, sicut de promissione humana alibi dictum est.

5. Ultimo, quæri potest an oratio facta pro multis, æque singulis impetraret, ac si pro singulis tantum fieret. Quod dubium in fine hujus materiæ de efficacia orationis propono, ne videar oblitus promissionis factæ in 4 tomo, disp. 48, sect. 8 n. 24. in fine; quamvis re vera vix aliquid addendum occurrat quæ de simili puncto dixi in 3 tom., disp. 79, sect. 12 in fine. Videri ergo potest impetrationem orationis non minui in singulis, eo quod pro multis fiat, quia non nititur in bonitate, merito, aut labore operantis, sed in bonitate divina, quæ infinita est, et æque parata ad benefaciendum omnibus ac singulis. Item aliunde videtur oratio pro multis esse ex majori charitate, et ex hac parte esse efficacior ad impetrandum, et cum proportione crescere, crescente multitudine eorum pro quibus oratur, ac subinde unicuique cum proportione tantum prodesse, quantum si solum pro illo fieret. Denique si orans simul peteret pro multis per plures actus termina-

tos ad singulos, æque impetraret pro unoquoque, ac si pro illo tantum oraret, quia concomitantia actuum non minuit valorem singulorum; ergo idem erit etiamsi oratio pro multis unico actu fiat, quia ad impetrandum a Deo, illa distinctio actuum materialis videtur. Et ad hoc confirmandum adduci solet caput *Non mediocriter*, de Consecratione, distinctione prima. Sed de hoc textu dixi sufficienter in dict. disputat. 79.

6. Sed nihilominus dicendum est, orationem, in particulari factam pro aliquo, de se et ex parte orantis efficaciorem esse, et utiliorum illi pro quo fit, quam esset eidem oratio facta in generali pro aliqua communitate, cuius ille esset pars. Hanc assertionem posui in dicta sect. 8, ubi retuli Scotum et Waldensem, et eamdem sequitur Azor., 1 tom., lib. 9, quæstion. 7. Et de suffragiis generatim id docet Covarr., in c. Alma-mater, part. 1, § 5, n. 9; et Navarrus, in Enchiridio de Oratione, c. 20, n. 48, qui referunt plures Canonistas pro hac sententia. Referunt etiam Cajetanum, tom. 2 Opuscul., tractat. 3, quæst. 2; sed ibi, § *Et ad secundum*, potius videtur sentire contrarium. Referunt etiam Adrianum, Quodlibet. 8, artic. 3, ubi late hoc disputat, et varias ponit conclusiones; tandem vero in hoc puncto de impetratione potius sentit contrarium. Melius hoc docet Medin., C. de Orat., quæst. 21, quæ est de oratione pro multis fusa. Favet denique D. Thom. in 4, distinct. 48, q. 2, art. 4, quæstiunc. 2, in corp., et ad 3; quamvis clarius loquatur de oratione quoad vim satisfaciendi, de qua est assertio multo certior; quia cum satisfactio, quæ respondet orationi, finita sit, si dividatur inter multos, necesse est ut minuatur in singulis. Hæc vero ratio non ita clare probat de impetratione, quæ fundatur magis in fide ex parte orantis, et misericordia ex parte Dei, quæ non minuantur eo quod pro multis fiat oratio, ut Cajetanus argumentatur. Sed nihilominus applicatur ratio cum proportione; quia, licet impetratio orationis præcipue fundetur in misericordia et promissione Dei, nihilominus etiam fundatur suo modo in ipsa oratione; nam oratio est causa in suo genere effectus impetrati, et Deus respicit ipsam orationem ut illum concedat; ergo verisimilius est observari etiam, ad impetrandum, valorem moralem ipsius orationis, et proportionem ad rem postulatam. Et hac ratione, ad impetrandum majorem effectum excellentior oratio utilior est; ita ergo eadem oratio facta pro communitate non tan-

tam habet proportionem ad impetrandum pro aliquo in particulari, ac si pro illo speciatim fieret. Atque hoc confirmat usus Ecclesiæ orantis pro particularibus personis, aut necessitatibus in speciali; hic enim usus supponit talem orationem efficaciem esse ad talem effectum, alioqui melius esset semper in generali orare.

7. Unde patet responsio ad primam rationem dubitandi; negamus enim impetrationem solum fundari in Dei liberalitate; nam, ut dixi, licet haec sit principalis causa, etiam oratio aliquid cooperatur. Ad secundum respondetur, orationem pro multis ex objecto esse nobiliorem, et posse esse magis meritoriam ipsi oranti, et nihilominus quoad impetracionem posse esse minus efficacem ad impetrandum pro aliquo illorum, quam si pro illo solo fieret, quia particularis oratio efficacius illi applicatur, quod ad impetracionem magis necessarium est. Item quia licet caritas circa communitatem nobilius operetur, nihilominus magis attingit particularē personam, quando circa illam immediate versatur, quam cum solum illam attingit ut contentam in communitate. Sæpe etiam ordo charitatis potest postulare ut pro aliquo in necessitate constituto in speciali oretur, et non tantum in generali; et tunc etiam perfectior caritas conferet ad majorem efficaciam impetracionis. Ad ultimum vero respondetur negando consequentiam, quia quando actus sunt plures, multiplicantur orationes, et singulæ immediate et in particulari applicantur ad determinatas personas, ut in casu supponitur, et latius in dicta sectione octava declaratum est.

CAPUT XXVIII.

SITNE ORATIO AD SALUTEM NECESSARIA?

1. *Necessitatis medii subdivisio.* — Explicuimus hactenus vim et efficaciam orationis; superest ut de illius necessitate dicamus: ita enim viam parabimus ad præceptum, quod in hunc actum religionis cadere potest, declarandum. Duplex enim necessitas in actibus virtutum solet a Theologis distinguiri: unam medii vocant, aliam præcepti, et utraque in præsenti actu locum habet; necessitas autem medii prior est, et ideo de illa dicemus. Potest autem haec in duo membra subdistingui. Nam una est necessitas simpliciter, alia est quæ vocatur ad melius

esse, et in rigore est tantum utilitas, quæ tamen tunc vocatur necessitas, quando tanta est, ut sine tali medio vix et cum magna difficultate possit finis obtineri. Si ergo sermo esset de sola hac posteriori necessitate, per se clarum esset orationem esse medium ad salutem necessarium, tum quia hoc ad minimum clamant omnes Scripturæ, docentes quod oportet semper orare, Lucae 18, et orationi instare, ad Colossens. 4, et ad Romanos 12. Tum etiam quia necessitas auxilii divini certissima est, et utilitas orationis ad illud impetrandum etiam est certa: nec minus certum est posse aliquem carere hujusmodi auxilio ex defectu orationis, juxta illud Jacobi 4: *Petitis, et non accipitis, eo quod male petatis*; si enim non accipit qui non bene petit, multo facilius fieri potest, ut non accipiat qui non petit.

2. *In quo sit quæstionis difficultas.* — Difficultas ergo est, an hoc sit medium simpliciter necessarium ad salutem. Et ratio dubitandi esse potest, quia vel hoc est medium ex se et ex natura sua necessarium ad talem finem per se et ab intrinseco, vel ex divina lege, et quasi pacto: sed neutrum dici potest cum fundamento; ergo. Probatur minor quoad primam partem; quia ad salutem solum videtur necessarium simpliciter, quod Deus in opportunis et necessariis occasionibus vitandi peccata, vel implendi præcepta, nos præveniat sufficiens auxilio, offerendo concomitans, cum quo nos libere cooperari possimus. Sed hoc totum potest ex natura rei fieri sine interventu orationis: imo ad ipsammet orationem saltem primam necesse est ita fieri, quia ad illam est necessarium auxilium præveniens, quod non potest per orationem obtineri, quia ante primam orationem non potest alia antecedere apta ad impetrandum auxilium. Ergo idem posset fieri circa singulos actus absque interventu orationis; non est ergo ab intrinseco, et quasi ex natura rei medium orationis necessarium. Altera vero pars probatur, quia non constat de tali lege, cum tamen non possit nisi per revelationem cognosci. Antecedens patet, quia licet revelatum sit orationem esse utilissimam ab obtinendum aliquid a Deo, quod autem Deus decreverit non dare necessaria auxilia, nisi orantibus, hoc non est revelatum. Ubi enim est haec revelatione? Nam illæ exhortationes Christi: *Petite et accipietis, oportet semper orare*, et similes, in rigore non continent absolutam necessitatem. Et

præterea declaratur, quia si oratio esset necessaria, maxime quia divinum auxilium necessarium non datur nisi petenti; sed hoc postremum non est verum, quia Deus multa dona naturalia et gratuita nobis dat, licet nunquam illa petamus, ut divus Basilius dixit in Constitutionibus monasticis, cap. 2, et Clemens Alexandr., lib. 7 Stromatum; et experientia constat plura beneficia nos receperisse a Deo, quæ nunquam postulavimus; et quando oramus, ipsum orandi donum accipimus non postulatum, et plerumque plus accipimus quam rogamus, ut Hieronymus dixit, Epist. 41 ad Ruffinum.

3. *Oratio est necessaria simpliciter ad salutem.* — Nihilominus dicendum est orationem esse simpliciter necessariam ad salutem. Sumitur ex D. Thoma 2. 2, quæst. 83, art. 3, ad 2, ubi dicit orationem esse in præcepto, loquiturque de præcepto juris divini, quod non videtur posse, nisi in hac necessitate medii, fundari. Et eodem modo possunt pro hac sententia referri Theologi omnes ponentes hoc præceptum, quos capite sequenti referam. Pro hac etiam veritate referri possunt Augustinus et Hieronymus, quatenus, impugnantes Pelagium, sentiunt tam necessariam esse orationem ad salutem, quam est necessarium divinum auxilium; est autem de fide certum, auxilium Dei esse necessarium ad salutem; ergo eodem modo est necessaria oratio, juxta sententiam dictorum Patrum. Unde Hieronymus, Epistol. ad Ctesiphontem, contra Pelagium arguit, quod tollendo necessitatem gratiæ, tolleret orationem, id est, necessitatem orationis; id enim est quod immediate et maxime sequitur. Similia habet lib. 1 contra Pelagianos. Idem habet Augustinus cum aliis Patribus Africanis, Epist. 90. Verum est hos Patres non solum inferre ex errore Pelagii orationem non fore necessariam, sed etiam non esse veram, sed fictam vel inutilem, de qua illatione nunc non agimus: habet enim majorem difficultatem; sed prior est facilior, et sufficit, et illud consequens reputant absurdum. Unde in libr. de Ecclesiastis dogmatibus, cap. 56, sic dicitur nomine Augustini: *Nullum credimus ad salutem, nisi Deo invitante, venire; nullum invitatum salutem suam, nisi Deo auxiliante, operari; nullum, nisi orantem, auxilium promereri.* In qua ultima sententia evidenter continetur necessitas medii; similibus enim verbis solet in Scriptura significari. Et juxta hanc necessitatem dixit Augustinus, lib. de Natura et Gra-

tia, cap. 43: *Deus impossibilia non jubet, sed jubendo admonet, et /acere quod possis, et petere quod non possis,* quam sententiam amplectitur Concilium Tridentin., sess. 6, cap. 41. Et in ea significatur petitionem auxilii divini, quo nobis est possibilis impletio mandatorum, esse tam necessariam, quam necessarium est servare mandata; quia sine petitione hoc nobis esset impossibile, et nihilominus nobis imputaretur, quia in potestate nostra est orare, cum divina gratia, quæ ad hoc semper parata est. Et ideo dixit recte Chrysostomus, sermon. de Moyse, tomo 4: *Ipse contra se tela ministrat, qui hostem precum instantia non fatigat.* Augustinus autem, lib. 2 de Dono perseverantiae, c. 16, magis hanc necessitatem declarans, dicit, *Deum alia dare non orantibus, sicut initium fidei, alia non nisi orantibus præparasse, sicut usque in finem perseverantiam;* ergo quam est necessarium perseverantie donum ad salutem, tam est necessaria oratio.

4. *Probatur ex sacris litteris.* — Colligitur præterea hæc veritas ex verbis et doctrina Christi et Apostolorum; nam illa verba Matthæi 7: *Petite et accipietis,* D. Thom. sentit continere præceptum, quod nunc supponimus esse verum, et inde a posteriori colligimus necessitatem medii, quia Christus Dominus non tradidit positiva præcepta, præterquam Fidei et Sacramentorum, sed explicuit clarius ea quæ in jure divino naturali, ut sic dicam, et in visceribus ipsius gratiæ continebantur; ergo ostendit ideo orationem esse præceptam, quia necessaria est. Et hunc etiam sensum habent illa verba Luæ 18: *Oportet semper orare.* Unde Chrysostomus supra: *Dum oportet dicit, necessitatem inducit:* et infra: *Optat, inquit, dare, qui præcepit petere.* Similiter accipendum est verbum Christi: *Vigilate, et orate, ut non intretis in temptationem,* Matt. 26; sicut etiam Matt. 6 docuit nos orare, ne in temptationem inducamur. Denique tam frequens et multiplex exhortatio Christi, Pauli, et aliorum Apostolorum, ad orandum frequenter et instantanter, sine dubio ostendit non solum utilitatem, sed etiam necessitatem, et valde urgentem.

5. *Probatur eadem conclusio ratione.* — Tandem possumus rationem sumere ex ordine, et consuetudine divinæ providentiae. Operatur enim Deus per causas secundas, quoad commode fieri potest, et servata proportione, in operatione virtutis vult cooperationem nostram: cum ergo possimus, saltem orando,

cooperari ad nostram salutem, postquam per gratiam præventi sumus, hanc cooperationem merito a nobis exigit, et eam voluit esse quasi necessariam causalitatem secundæ causæ ad talem effectum. Unde sicut in adultis ad consequendam gloriam est necessarium meritum, et ad consequendam gratiam sanctificantem est necessaria dispositio, ita ad obtinenda divina auxilia opportuna est necessaria oratio, quantum est ex se, et ex parte nostra. Statim vero occurrebat explicandum quanta sit hæc necessitas, seu per quos actus illi satisfaciamus; hoc vero explicabitur melius in capite sequenti.

6. *Difficultas in principio posita diluitur.*

— Ad rationem ergo dubitandi respondemus, hanc necessitatem fundari aliquo modo in ipsa rei natura, consummari vero ex dispositione et decreto divinæ providentiae. Primum declaratur facile ratione jam dicta, quia ipsa ratio, et maxime illuminata per fidem, docet consentaneum esse, ut ipse homo, qui indiget, concurrat prout potest, saltem petendo, et quaerendo ad subveniendum suæ necessitati. Item eadem ratio ostendit debitum esse Deo hunc cultum, ideoque merito postulari ut medium. Denique, ut homo fructibus et perfectionibus orationis ad Deum magis in virtute proficiat, merito hæc necessitas illi imposita est; his ergo modis in natura talis operis necessitas hæc fundata est. Absolute vero sine decreto et dispositione divina non potuisse introduci tanta necessitas, ut ratio facta probat. Per hanc vero divinæ providentiae dispositionem, non existimo ita esse hoc medium constitutum necessarium, ut nunquam Deus sine oratione conferat multa beneficia, etiam ex his quæ ab ipso postulari possent. Nam de beneficiis quibus nos prævenit, prius quam illa desiderare, nedum petere possimus, id manifestum est, ut sunt, in ordine naturæ, creatio et conservatio, et similia; et in ordine gratiæ, prima et antecedentia auxilia quibus nos prævenit. Sunt vero alia beneficia quæ nos postulare possumus, et nihilominus sæpe dantur a Deo absque interventu congruae orationis ex parte nostra. Ut in naturalibus seu temporalibus constat, quæ Deus dat bonis et malis, interdum potentibus, interdum etiam non potentibus.

7. In supernaturalibus autem videri hoc potest difficilius, quia videtur esse contra necessitatem a nobis positam. Sed non est primo, quia necessitas illa intelligenda est ex parte nostra, per quam non privatur Deus sua libertate, qua potest dare quodcumque donum gratiæ, etiam non petenti. Secundo, quia hoc præsertim habet locum in donis supererogationis, seu ad melius esse, nam in his quæ sunt simpliciter necessaria ad salutem, fortasse nunquam Deus illa præbet, nisi media oratione, quando homo jam præventus est, et potest se illo modo juvare, si velit; nam si in tali sit statu ut non possit orare, tunc non erit illi simpliciter necessaria oratio, quia Deus non exigit impossibile, et quia tunc necesse est ut Deus incipiat; donec autem ipse incipiat, necessitas orationis locum habere non potest, juxta doctrinam Augustini supra adductam. Quod tamen intelligendum est de oratione hominis pro seipso, nam oratio unius pro alio potest esse necessaria etiam quoad initium gratiæ per primum auxilium internum collatum ei, pro quo oratur: quomo dixit Augustinus, serm. 4 de Sancto Stephano: *Si Stephanus non orasset, Ecclesia Paulum non haberet.* Sed hæc necessitas orationis unius pro alio non est generali et certa lege statuta; sed si in aliquibus invenitur, est ex peculiari modo providentiae et prædestinationis Dei, quam ex effectibus interdum cognoscimus.

CAPUT XXIX.

QUALE SIT ORATIONIS PRÆCEPTUM?

1. *Explicatur questionis titulus.* — *Variae opiniones referuntur.* — In præsenti non agimus de ecclesiastico præcepto; de illo enim dicendum est infra, tractando de oratione vocali, quia in illam cadit, et non potest de mentali ferri nisi ut conjuncta vocali. Agimus ergo de præcepto divino, quod naturale aliquo modo sit, nam positive divinum hic etiam locum non habet, ut dicemus, et ideo si tale præceptum est, connexum esse debet cum necessitate medii. Refert ergo Medin., Cod., de Orat. q., de Necessitate orandi mentaliter, varias esse in hoc puncto Theologorum opiniones: nam quidam negant dari tale præceptum divinum speciale de oratione, alii vero affirmant. Quorum opiniones quidam Baptista, in Sum., verb. *Oratio*, ut ibidem refert, in hunc modum in concordiam reduxit: per se quidem et absolute non dari tale præceptum orationis; tamen, ex suppositione quod salus non possit aliter acquiri, vel peccatum vitari, nisi per orationem, sic posse cadere in præceptum. Hanc vero sententiam ipse Medina

absolute reprobatur; an vero sensum aliquem probabilem habeat, statim videbimus.

2. Oratio sub divinum præceptum cadit. — *Ratione probatur.* — *Confirmatur inductione.* — Simpliciter ergo asserendum est, orationem positam esse sub præcepto divino. Est communis Theologorum, D. Thom., dicto art. 3, ad 2. Refertur Alexand. Alens., 4 par., quæst. 26, memb. 3, art. 1, § 2; tamen confuse loquitur, et in rigore videtur negare proprium præceptum jure divino datum de oratione proprie sumpta, sed solum largissime prout pia operatio vel bonum desiderium dicitur oratio; fatetur tamen ibi, ad 2, nullum, nisi beneficio orationis, promereri ea quibus salus conservatur, unde videtur fateri necessitatem medii, cum qua profecto conjuncta est necessitas alicujus precepti. Expressius hoc docuit Paludanus, in 4, distinct. 15, quæst. 5, art. 1; Abulens., Matth. 6, quæst. 31; Sylvester, verb. *Oratio*, quæst. 8; Navarrus, in Manuali, cap. 43, num. 18, et in Enchirid., de Orat., cap. 3, num. 8; Medina supra. Fundari potest hæc assertio in Scriptura, et præsertim in verbis Christi Domini, prout ea ponderabimus cap. sequent. Ratio vero est, quia media necessaria ad salutem sunt nobis divino jure præcepta; sed ostensum est orationem esse medium necessarium ad salutem; ergo de oratione datur præceptum juris divini. Majorem tradit D. Thom. 2. 2, quæst. 2, art. 2, et 3 p., q. 68, art. 1. Et est quasi axioma communiter receptum. Ejusque ratio est, quia per præcepta sufficienter ordinatur homo ad vitam æternam; ergo oportet ut saltem de omnibus necessariis ad æternam vitam dentur præcepta. Unde potest inductione hoc confirmari, quia videmus de omnibus aliis mediis necessariis ad salutem data esse præcepta, ut de actu fidei, spei, charitatis, penitentiae, et sacramentorum, ut in tom. 3 et 4, in tertia parte, suis locis dictum est.

3. Divinum orationis præceptum naturale est. — Ex hac ratione colligitur, hoc præceptum non esse divinum positivum a Christo Domino specialiter datum, sed esse naturale, ac proinde semper et in omni lege obligasse. Dicimus autem esse naturale, non quia sequatur ex ratione naturali nude sumpta; nam cum tractemus de oratione supernaturali et de medio necessario ad salutem supernaturalem consequendam, clarum est solum naturæ lumen non posse aliquid dictare de hac necessitate, vel obligatione. Agimus ergo de ratione elevata, et illuminata per fidem infu-

sam, et cum ratione sic dictante de agendis, dicimus habere necessariam connexionem præceptum orandi, quia ipsum fidei lumen ostendit orationem esse medium necessarium ad salutem. Quæ autem hujusmodi sunt, non sunt proprie præcepta legis gratiæ, sed in omni lege obligarunt; quia, sicut fuit fides semper necessaria ad salutem, ita etiam semper viguerunt illa præcepta, quæ cum ipsa fide habent naturalem et intrinsecam connexionem.

4. Objectio. — **Responsio.** — Dicere vero potest aliquis, præceptum orandi non habere necessariam connexionem cum fide absolute, seu quomodocumque sumpta, sed cum fide tam expressa et distincta, sicut nunc est nobis per Christum manifestata; ideoque potuisse hoc præceptum non esse ita connexum cum fide tam limitata seu implicita, quantum fuit in lege naturæ, vel scripta. Respondeo: vel in illis statibus fuit necessarium auxilium gratiæ ad salutem, vel non. Hoc posterius contra fidem est; ergo primum necessario est dicendum. Rursusque interrogo an ad obtinendum illud auxilium fuerit necessaria oratio. Profecto hoc negare absurdum esset, tum quia si nobis necessaria est oratio ad obtinendum auxilium necessarium ad salutem, cur non fuit semper? Quandoquidem ratio divinæ providentiae, et humanæ indigentiae semper intercessit. Tum etiam quia in veteri Testamento usus et necessitas orationis satis prædicatur, et specialiter Ecclesiastici 16, reprehendunt antiqui Gigantes, quia non exoraverunt pro peccatis suis. In quo significatur, etiam illo tempore fuisse necessariam orationem. Unde Genes. 4, Enos, nepos Adæ, *cœpit*, ut ibi dicitur, *invocare nomen Domini*; ubi expositores intelligent illum invenisse peculiarem aliquem ritum externum colendi Deum, vel invocandi illum, nam invocatio seu oratio absolute sumpta etiam in Adamo præcessit, et ex illo tam antiquo signo intelligi potest, quam necessaria fuerit semper judicata. Si ergo oratio fuit semper medium necessarium, non est verisimile antiquorum fidem fuisse tam obscuram et incertam, ut non dederit notitiam hujus necessitatis, per se loquendo, et respectu humani generis; nam quod in multis individuis, culpa eorum, fuerit illa ignorata, parum refert. Igitur præceptum orationis, quod ex hac necessitate nascitur ex vi luminis fidei, semper viguit, quicquid sit, an multi propter ignorantiam ab illius obligatione excusati fuerint. An vero in homine

considerato in puris naturalibus sequentur ex vi solius rationis dictamen et obligatio deprecandi Deum, ut naturæ auctorem et moderatorem, eo modo quo talis homo posset, disputari facile posset in utramque partem; sed id prætermitto, quia parum est utile, et ex dictis in capite præcedenti facile intelligi potest quomodo consequenter loquendum sit.

5. Præceptum orandi obligat mentaliter solum. — Secundo, sequitur ex dictis hoc præceptum per se tantum obligare ad orationem mentalem: hoc notavit Medina supra, in quæstione antecedenti. Intelligentum autem est non quod obliget hoc præceptum ad orandum sola mente; nullum enim naturale præceptum ad hoc obligat, ut sequenti libro dicam; sed quod per solum actum mentis possit hoc præceptum impleri. Et in hoc sensu docet hoc ipsum D. Thom., dicta quæst. 83, art. 12, ubi ait non esse de necessitate orationis privatæ, quod sit vocalis, et art. 14, ad 3, in illis verbis: *Qualitercumque ea proferamus vel cogitemus*; idem in 4, dist. 15, quæst. 4, art. 2; Sylvest., qui refert alios, dicta q. 8, ubi refert supplementum Gabrieli sensisse contrarium; sed ille auctor loquebatur de jure divino positivo, de quo infra dicetur: nunc de naturali agimus. Et ita facile illatio probatur. Quia oratio mentalis est per se sufficiens ad obtinendum a Deo quicquid est necessarium ad salutem; sed totum fundamentum hujus præcepti est illa necessitas; ergo per se solum obligat ad orationem mentalem. Major patet, quia expressio orationis per vocem non est per se necessaria ad exprimentem Deo desiderium nostrum, neque ad postulandum ab illo cum omni subjectione; sed nihil aliud nobis propositum est tanquam necessarium; nam illa verba, *Petite et accipietis*, *Oportet semper orare*, et similia, de oratione mentali sufficienter intelliguntur; ergo.

6. Ad quam virtutem hoc præceptum spectet. — *Quorundam opinio docet præceptum divinum orandi non esse ex vi solius religionis.* — Quærendum vero superest quale sit, et ad quam virtutem pertineat hoc præceptum; nam hoc multum refert ad intelligentum quale peccatum in ejus violatione committatur. Ex dictis enim videtur sequi præceptum hoc tantum posse pertinere ad charitatem Dei, vel proximi, vel propriam; quia hoc præceptum in tantum obligat ad orationem, quatenus est medium necessarium ad aliquem finem; ergo obligatio ad utendum tali medio,

exemplo, quo Paludanus et alii in hac materia utuntur: quod, sicut homo in extrema necessitate corporali constitutus, si non potest aliter conservare vitam nisi mendicando, tenetur mendicare, ita qui spiritualiter indiget, tenetur mendicare a Deo. At vero in illo casu, qui omittet mendicare ab homine, non peccaret nisi contra propriam charitatem, qua tenetur corpus suum conservare, non vero, quia non honorat alium petendo ab ipso; ergo similiter in praesenti.

8. D. Thomae sententia: *præceptum dirinum orandi ad solam religionem spectare debet.* — Nihilominus D. Thom., dicta quæst 83, art. 3, ad 2, distincta ponit hæc præcepta dicens: *Desiderare* (utique bonum illud, propter quod est necessaria oratio) *cadit sub præcepto charitatis, petere autem sub præcepto religionis;* ponit ergo proprium et peculiare præceptum, quod, licet non obliget nisi occurrente necessitate charitatis, vel alterius similis virtutis, nihilominus obligat ex propria vi religionis.

Unde consequenter fit eum, qui tunc orationem omittit, duplice peccare: primo contra charitatem, verbi gratia, quia non efficaciter desiderat et intendit bonum proprium; secundo, contra religionem, quia non præbet Deo cultum orationis, quando debet. Et in hoc sensu videtur defendere hanc opinionem Medina, supra referens D. Thom. Unde in fine ait, posse interdum omissionem orationis esse speciale et unicum peccatum sine concomitantia alterius, ut si homini baptizato (inquit), intimetur necessitas orandi ad consequendam perennem vitam, et ille tunc omittat orare, et nihil aliud, peccat solo peccato omissionis orationis. Quod profecto satis difficile est, pendet tamen ex his quæ de tempore, pro quo obligat hoc præceptum, dicenda sunt. Idem insipiat Armilla, verb. *Oratio*, num. 2, cum ait orationem esse necessariam, ut reverentiam Deo exhibeamus et ut impetremus, etc. Unde aliqui hac ratione utuntur. Naturalis ratio dictat esse Deo exhibendum cultum; sed præcipius cultus Dei consistit in oratione; ergo præceptum orandi oritur ex vi cultus debiti Deo, ac proinde est peculiare præceptum religionis.

9. *Aliorum ratio ad sententiam proximam probandam parum urgere censetur.* — Hæc vero ratio non multum urget, quia præceptum de divino cultu ex sola rei natura non determinatur ad particularem actum, vel modum cultus, sed hoc relictum est arbitrio hominis quoad privatum cultum. Unde posset

quis Deum colere, gratias agendo, vel laudando, vel adorando, et per hoc impletet naturale præceptum divini cultus; ergo licet nunquam peteret, non violaret naturale præceptum colendi Deum, esto alias peccaret contra charitatem. Ex illo ergo præcepto non potest colligi determinata obligatio ad propriam orationem, de qua nunc tractamus, nam de illa dicit D. Thom. datum esse speciale præceptum religionis, et contineri in illis verbis, *Petite et accipietis.* Quocirca difficile est ex solo discursu rationis ostendere efficaciter, datum esse hoc præceptum, nisi in sensu declarato in priori sententia. Unde Medina supra, sentiens difficultatem, adjungit: *Quod si velis hoc præceptum reducere ad præceptum charitatis, parum refert, dummodo concedas teneri hominem non solum ad desiderandum, sed etiam ad petendum sub reatu novi peccati.*

10. *Sententia D. Thomæ approbatur.* — Nihilominus sentio non esse recendum a sententia D. Thomæ, quæ magis pia est, et satis consentanea rationi. Potest autem ita explicari, quia, licet religio non obliget ad petendum, nisi quando urget alia necessitas, nihilominus tunc obligat non solum propter talem necessitatem, sed etiam propter ipsum cultum Dei. Ideo enim Deus ordinavit petitionem esse necessariam ad obtinendum auxilium vel remedium in hujusmodi necessitatibus, ut ipsæmet necessitates quodammodo cogerent homines ad configiendum ad Deum, eumque per orationem colendum; ergo verisimile est præceptum colendi Deum obligare ex intentione divina in tali opportunitate, et tali modo. Atque hoc significavit nobis Christus Dominus in his verbis: *Petite et accipietis*, quæ præceptum continent juxta communem expositionem, et ex vi et forma verborum præcipiunt hunc proprium actum et specificum religiosis. Non continent autem præceptum divinum mere positivum; ergo continent et declarant præceptum divinum naturale. Declaratur tandem, quia quando aliquis actus virtutis ex natura sua vel institutione divina habet honestatem necessariam ad salutem, tunc non solum charitas, vel aliæ virtutes generales, sed propria etiam virtus, ad quam pertinet talis honestas, obligat ad talem actum; ergo ita est etiam in praesenti. Antecedens patet inductione. Nam fides, quæ est medium ad justitiam, cadit in præceptum, non solum ex charitate propter justitiam obtinendam, sed intra propriam

speciem fidei; idemque est de spe et pœnitentia; et de Sacramentis, præsertim necessariis ad salutem, data sunt propria præcepta, quorum violatio contra religionem est: idem ergo erit de oratione, cum sit eadem ratio, supposita ejus necessitate. Quomodo autem hoc præceptum violetur per speciale culpam, in sequenti cap. explicabitur.

11. Unum vero hic addendum occurrit, etiam juxta priorem modum explicandi hanc obligationem, fatendum esse interdum posse pertinere ad solam religionem, ut patet, quando necesse est pro ipsamet religione et divino cultu pugnare, et ad hoc ipsum auxilium divinum postulare; tunc enim ipsamet religio proxime et immediate ad utrumque obligat, scilicet ad desiderandam et intendendam divinam gloriam, et ad petendum auxilium in eum finem. Nam, licet tunc etiam charitas Dei remote obligat, proxime tamen obligat religio, quatenus Deo reddit debitum, quia tunc pugnare pro divino honore debitum est Deo, quasi ex justitia, seu religione.

CAPUT XXX.

QUOMODO DISCERNI POSSIT TEMPUS PRO QUO ORATIONIS NECESSITAS EJUSQUE OBLIGATIO URGET.

1. *Ratio difficultatis.* — Difficile satis est hoc declarare, quia semper loquimur sistendo in pura lege naturali, prout a nobis declarata est. Ratio autem difficultatis est, quia hoc præceptum orationis affirmativum est; præceptum autem affirmativum non obligat pro semper, ut per se constat, et hoc præceptum, quatenus naturale, non affert secum temporis determinationem: quomodo ergo determinari poterit tempus hujus obligacionis? Nam si ordinaria necessitas humana sufficit, semper et continuo, moraliter loquendo, obligabit hoc præceptum, quia semper indigemus divino auxilio, vel ad bene operandum, vel ad non peccandum, et ad vincendas tentationes quæ fere nunquam non occurunt. Si vero major vel extraordinaria necessitas spectanda est ad hanc obligationem, difficillimum erit discernere modum et quantitatem hujus necessitatis, quod est contra rationem divini præcepti, quia debet esse lucidum et clarum; alias quomodo posset impliri in tanta hominum multitudine et varietate?

2. *Nonnulli hæretici semper necessario orandum esse dicebant.* — Hæresis hæc et ra-

tioni et sensui contraria est. — In hac re quidam hæretici errarunt, dicentes semper et continuo ex necessitate esse orandum, ut Augustinus refert, hæres. 57, qui ita intelligebant illud Christi verbum: *Oportet semper orare*; et quod Paulus ait primæ ad Thessal. 5: *Sine intermissione orate*; et ad Colossens. 4: *Orationi instate.* Hæc vero hæresis intellecta, ut refertur et ut sonat, de propria oratione, et rigorose de toto tempore sine ulla interruptione aut requie, est contra omnem rationem, et sensum; nam illa continuitas non est humana, sed angelica; necesse est enim homines aliquid temporis dormiendo consumere, et aliquid in humanis actionibus, cum quibus vix potest esse actualis attentio ad propriam orationem. Quod si aliquibus per speciale gratiam hoc conceditur, non est res pertinens ad præceptum generale; alias datum esset de re plane impossibili secundum communem gratiam et potentiam, quod est contra suavitatem et prudentiam divinæ legis. Imo, etiamsi plura sint tempora, in quibus homines communiter possent orationi vacare, nihilominus non est datum præceptum proprium orandi toto illo tempore, quod a convenienti somno, et ab aliis actionibus ad vitam necessariis vacuum est; essetque error etiam in hoc sensu illam sententiam defendere, reducique posset ad errorem illorum, qui hoc tempore negant præcepta a consiliis distinguiri. Nam, licet illa frequentia orationis etiam possibilis et commoda in consilio sit, præsertim si de oratione mentali loquamur, et de tempore, quando aliquid aliud melius aut proximis magis necessarium agendum non occurrit, non tamen est in præcepto. Quod satis constat ex usu et praxi Ecclesiæ, et quia tale præceptum non est divinum naturale, ut ex dictis cap. precedenti manifestum est; ergo neque est divinum positivum, quia in lege evangelica non sunt data alia precepta cærimonialia, præterquam sacramentorum et fidei. Igitur tale præceptum nec traditum est, ut ostendit usus Ecclesiæ, neque etiam est scriptum, ut statim patebit. Unde Paulus, primæ ad Corinthios septima, conjugatis dicit: *Nolite fraudare invicem, nisi forte ex consensu ad tempus, ut vacatis orationi, ubi particula illa, ex consensu, demonstrat consilium illud esse, non præceptum.* Et inferius virginitatem suadens, quam dixerat esse in consilio, non in præcepto, inquit: *Mulier innupta, et virgo cogitat quæ Domini sunt, ut sit sancta corpore et spi-*